اسفندیار معتمدی

پرویز شهریاری

همیشه در شاهراه نبوده‌ام، گاه غالبا به بن‌بست رسیده‌ام، برگشته‌ام و کوچهٔ دیگری را امتحان کرده‌ام. زندگی را جز همین تلاش و پی‌گیری نمی‌دانم

«وقتی پدرم مرد، وضع زندگی ما بد بود، بدتر هم شد. به نحوی که گاهی در تمام طول روز، یک تکه نان گیرمان نمی‌آمد تا بخوریم. مادر به زحمت و با هزار کاری که می‌کرد، ما را اداره می‌کرد. من و هرمز[برادرم] چون کمی بزرگ‌تر بودیم، قادر بودیم قدری کمکش کنیم. در واقع انواع کارها را انجام دادیم؛ از بنایی گرفته تا خشت‌مالی و هزار کار دیگر، تا بتوانیم کمک خرج خانواده باشیم.»

آن‌چه در بالا خواندیم، بخشی از گفت‌وگوی استاد پرویز شهریاری است که در تیرماه ۱۳۸۱ در زندگی‌نامهٔ او، از انتشارات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، چاپ و در مجلس بزرگداشت ایشان منتشر شد. پرویز شهریاری یکی از معلمان مؤثر و از چهره‌های ماندگار در آموزش‌وپرورش ایران معاصر است. او در یکی از فقیرترین محله‌های کرمان به نام دولت‌خانه! به دنیا آمد. خانواده‌اش زرتشتی بودند. پدرش کارگری کشاوز بود که ظلم ارباب را تحمل نکرد و به کار در «کارخانهٔ ریسندگی خورشید» که تازه در کرمان تأسیس شده بود، پرداخت. اما تغییر محیط کار از فضای باز و آزاد کشاورزی در مزرعه به فضای بسته و بی‌روح سالن ریسندگی، او را بیمار کرد و «شهریار دهقان» در زمستان ۱۳۱۷ در ٤٦ سالگی از دنیا رفت و ادارهٔ زندگی اختر، پرویز، هرمز و سهراب را به همسرش گلستان سپرد تا با پنبه‌پاک‌کنی، نخ‌ریسی و پشم‌ریسی، زندگی بخور و نمیری فراهم کند و آن‌ها را به مدرسه بفرستد تا کمال یابند و مؤثر شوند.

پرویز در مهرماه ۱۳۱۱ در دبستان کاویانی کرمان به تحصیل پرداخت. در سال ۱۳۱۸ به دبیرستان ایرانشهر رفت و دورهٔ سه‌سالهٔ آن را گذراند و وارد دانش‌سرای مقدماتی کرمان شد(۱۳۲۱). دورهٔ دوسالهٔ دانش‌سرا را با موفقیت طی کرد و شاگرد اول شد و برای ادامهٔ تحصیل به تهران اعزام گردید. او پس از یک سال کلاس مقدماتی دانشکدهٔ ادبیات، برای گرفتن دیپلم کامل متوسطه، وارد دانشکدهٔ علوم در رشتهٔ ریاضی شد(۱۳۲٤). دورهٔ تحصیلات دانشگاهی استاد پرویز شهریاری با فعالیت‌های سیاسی شدید دانشجویان و اعتصابات و تعطیلی کلاس‌های درس هم‌زمان بود. در نتیجه او، به جای چهار سال، پس از ۹ سال، درجهٔ لیسانس خود را از دانش‌سرای عالی تهران دریافت کرد. پس از آن بود که با حکم وزارت فرهنگ، به دبیری دبیرستان‌های شیراز منصوب شد و به شیراز رفت(۱۳۳۳).

استاد پرویز شهریاری مؤسس، مؤلف، مترجم و معلم است. او در سال ۱۳۳۹ گروه **فرهنگی خوارزمی** را در تهران پایه‌گذاری کرد. در این گروه بود که نخستین کلاس کنکور در ایران تشکیل شد و ادامه یافت. به دنبال این کار، دبیرستان پسرانهٔ خوارزمی را به‌وجود آورد. در سال‌های بعد، مدارس خوارزمی تشکیلات وسیعی یافتند. در ۱۳٤۰ **دبیرستان دخترانهٔ مرجان** و در سال ۱۳۵۰ گروه **فرهنگی مرجان** را با همکاری ۷۰۰ نفر دبیر تأسیس کرد. **مدرسهٔ عالی علوم** اراک را با کمک دکتر **عبدالکریم قریب** و دکتر **حسین گل گلاب** در ۱۳۵۳ ایجاد کرد و نیز در تأسیس انتشارات **خوارزمی** و انتشارات **توکا**، برای نشر کتاب‌های علمی و ادبی و اجتماعی، مؤثر بود.

استاد پرویز شهریاری به مدت هشت سال، تا ۱۳٤۹، مجله‌ی **سخن علمی و فنی** را با توانایی کامل اداره و ۹۰ شماره از آن را منتشر کرد. مدتی سرپرست دفتر ترویج علوم **وزارت آموزش** عالی بود

و نشریه‌ای به نام«**مسائل دانشگاهی**» را انتشار می‌داد. از سال ۱۳۵۶ تا اسفندماه ۱۳۷۱، تعداد ۷۰ شماره از مجلهٔ **آشتی با ریاضیات** و **آشـــنایی با ریاضیات** را منتشر کرد و در سال اول انقلاب، هفت شماره از نشریهٔ **آشنایی با دانش** را برای دانشگاه آزاد ایران(پیش از تأسیس دانشگاه آزاد اسلامی) چاپ کرد. او مجلهٔ **چیستا** را نیز از سال ۱۳۵۹ و **دانش و مردم** را از سال ۱۳۷۹ تاکنون منتشر می‌کند. شهریاری سال‌هاست با مجلهٔ **رشد برهان**(ریاضی متوسطه) که در دفتر انتشارات کمک آموزشی منتشر می‌شود، همکاری دارد.

از دیگر کارهای ماندنی استاد پرویز شهریاری، تألیف ۵۷ جلد کتاب درســی ریاضی از ســال ۱۳۳۵ تا ۱۳۶۸ است. او تعدادی از ایــن کتاب‌ها را با همکاری آقایــان **باقر امامی**، **ازگمی**، **بهنیا**، **شیخ‌رضایی** و **جهانگیر شمس‌آوری** نوشته است. شمارهٔ تألیفات و ترجمهٔ کتاب‌هایی که از استاد چاپ و منتشر شده، بالغ بر ۲۰۸ جلد است. علاوه‌بر این، نزدیک به هزار مقاله، از سال ۱۳۳۵ تاکنون، در نشریات به ویژه نشریه‌های علمی و ریاضی، چاپ کرده است. استاد شهریاری متجاوز از ۵۰ سال در دبیرستان‌ها، دانشکدهٔ فنی دانشگاه تهران و دانش‌سرای عالی(شبانه و روزانه) تدریس کرده و بیشترین فعالیت‌های علمی و آموزشی او در زمینهٔ ریاضیات است. او بر این باور است که:

ریاضیات تنها ابزار کار مهندسان و فیزیک‌دانان و اخترشناسان نیست. ریاضیات می‌تواند به پژوهشگران تاریخ، به روان‌شناسان و حتی به نویسندگان و شاعران هم کمک کند و اثرهای آن‌ها را غنی‌تر و پر اعتبارتر سازد. به جز این‌ها، ریاضیات سرشار از«زیبایی» است و حیف است که هنرمندان و نویسندگان پرتکاپوی ما، از شناخت و درک این«زیبایی»محروم باشند[باقرزاده، ۱۳۸۰].

استاد پرویز شــهریاری به دنبال پرورش انسان‌های همه‌جانبه اســت. او گرچه به ریاضیات عشق می‌ورزد، اما در پاسخ به یک پرسشگر که از او نظرش را دربارهٔ هنر و ادبیات می‌پرسد، چنین جواب می‌گوید:آدم‌های تک‌بعدی، نه خودشــان زندگی درونی شایسته‌ای دارند و نه می‌توانند معلم زندگی دیگران باشند. جهان پیرامون ما، هم جهانی ریاضی اســت، هم جهانی فیزیکی و هم جهانی فلسفی و هنری.

ریاضی‌دانی که جز رابطه‌ها و قانون‌های ریاضی، به چیز دیگری کار ندارد، به دسته یا محور مکانیکی ماشینی می‌ماند که تنها می‌تواند وسیلهٔ معینی را با اندازه و وزن معین، از جایی به جایی دیگر منتقل کند... و البته این شایستهٔ یک انسان نیست.

ریاضی‌دان نه تنها باید با هنر و ادبیات آشنا باشد، بلکه باید به این آفریده‌های زیبای روح انسانی عشق بورزد، نه تنها هنر و ادبیات! ریاضی‌دان باید به تاریخ، فلسفه و علوم اجتماعی علاقه‌مند باشد، موســیقی را دوست داشته باشد و از سفر خوب لذت ببرد. کوتاه سخن، انســان باشــد. بدون این،ریاضی‌دان حتی ریاضی‌دان هم نیست»[انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۸۱].

او در بیست‌و سومین کنفرانس ریاضی کشور، در مقایسهٔ علم در ایران و جهان چنین اظهار کرد:

ما هنوز با جهان علم فاصله داریم، ولی نباید ناامید بود. تلاش و تلاش‌هایی آغاز شــده اســت که با همهٔ نواقص خود، بســیار صمیمانه‌انــد. تردید ندارم که بزرگان دانــش ما، دیر یا زود موفق خواهند شد. توجه بیشتر به این صمیمیت‌ها و تلاش‌ها و برداشتن سدهای مادی و معنویِ ترمزکننده می‌تواند زمان این موفقیت را نزدیک‌تر کند.

استاد پرویز شهریاری در سن ۸۵ سالگی هم‌چنان امیدوار و پویا و برانگیزاننده است. در روزهای آخر فروردین ۱۳۸۸ که دانش‌آموزان دبیرستان نیکان در همایشی، فعالیت‌های علمی خود را به معرض نمایش گذاشته بودند، یکی دو ساعت در حضور استاد بودم. ایشان با نگاه‌کردن، گوش‌دادن و پرسیدن دقیق خود، پژوهشگران جوان را به وجد آورده بود تا بیشتر و بهتر به توضیح کارهای خود بپردازند. او با حرکت و ســخنان خود، روح امید و عشق به علم‌آموزی را به دانش‌آموزان القا می‌کرد؛ گرچه آثار رنج‌های زمان و کهولت در بدن او دیده می‌شد، لیکن روحی قوی و سازنده در سخنانش موج می‌زد. به دوستان حاضر در جلسه گفتم، بهترین تشویق برای جوانان کشور آن است که استاد شهریاری و افراد دیگری مثل او را به مراکز آموزشی‌وپژوهشی کشور دعوت کنند تا هم خود نمونهٔ انسان‌های بزرگوار و خادم کشور را بشناسند و هم احترام جامعه را نسبت به این بزرگان ببینند و خود بیشتر به پیشرفت و آبادانی کشور کمک کنند

استاد شهریاری که در سال ۱۳۳۴ ازدواج کرده است، چهار فرزند دارد به نام‌های شهریار، مژده، شروین و توکا که همگی تحصیلات عالی دارند. هنوز غم از دســت رفتن دختر هشت‌ساله‌اش به نام مرجــان را در دل دارد و به نام و یاد او بود که دبیرســتان دخترانهٔ مرجان و گروه فرهنگی مرجان را به پا کرد و مرجان‌های دیگری پرورش داد. او که با همهٔ سختی‌ها و مشکلات ساخته و بر همهٔ آن‌ها چیره شده است، اکنون از زندگی خود چنین می‌گوید:

من از گذشتهٔ خود راضی‌ام. سعی می‌کنم«از خود راضی» نباشم، ولی از خودم ناراضی نیستم. هرگز نخواسته‌ام به جای کس دیگری باشم. بسیار پیش‌آمده که نگران و حتی وحشت‌زده شده‌ام؛ نگران از سرنوشت همسر و فرزندانم، و وحشت از این که نتوانسته‌ام با معیارهای انسانی، شوهر خوبی برای همسرم و پدر خوبی برای فرزندانم باشم. ولی این احساس‌ها، غالباً زودگذر بوده‌اند و دوباره با همه‌ی توانم، کارم و هدفم را دنبال کرده‌ام. همیشه در شاهراه نبوده‌ام، گاه غالباً به بن‌بست رسیده‌ام، برگشته‌ام و کوچه‌ی دیگری را امتحان کرده‌ام. زندگی را جز همین تلاش و پی‌گیری نمی‌دانم. هر کس هر چه از دستش برمی‌آید، می‌کند. هرگز طعم بدبختی را نچشیده‌ام و همیشه خودم را خوش‌بخت دیده‌ام؛ چرا که دوستان بسیار خوب و انسانی دارم که اکثراً بیش از آن‌چه شایسته باشم، به من محبت می‌کنند. خانواده‌ای فداکار و ســخت‌کوش دارم و خودم، اگرچه ممکن است چندان کارساز نباشم، در حد توانم تلاش کرده‌ام.

ریاضیات سرشار از«زیبایی» است و حیف است که هنرمندان و نویسندگان پرتکاپوی ما، از شناخت و درک این«زیبایی» محروم باشند

منابع

۱. باقرزاده، محسن. ارج‌نامه‌ی شهریاری. نشر طوس. تهران. ۱۳۸۰.

۲. پورحسینی، ابوالقاسم. پس از چهل سال. زندگی‌نامهٔ استاد پرویز شهریاری. نشر مهاجر. ۱۳۸۰.

۳. انجمن آثار و مفاخر فرهنگی. ۲۶ مرداد ۱۳۸۱. زندگی‌نامه و خدمات علمی و فرهنگی استاد پرویز شهریاری.

مجید سبزی‌پور
دبیر نمونه کشوری
آذربایجان شرقی، هریس

وی در رشتهٔ امور تربیتی و معارف اسلامی تدریس می‌کند و در زمینهٔ فعالیت‌های دانش‌آموزی فوق برنامه اعم از سازمان دانش‌آموزی، بسیج دانش‌آموزی، دارالقرآن، اردوگاه‌ها، انجمن‌های اسلامی مدارس، توزیع مجلات رشد و... همکاری‌های شایان توجهی داشته است. از این جهت بارها به عنوان مربی فعال و برگزیده و معلم نمونه و نیز عضو فعال انجمن اولیا و مربیان انتخاب و معرفی شده است. وی به مدت دو سال نیز در جبهه‌های حق علیه باطل حضور داشته است.